

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 19/1997 vp

Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä lokakuuta 1997 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 140/1997 vp laiksi opintotukilain muuttamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Leena Koskinen, opetusministeriö

- johtaja Seppo Naumanen, Kelan opintotukikeskus
- hallituksen jäsen Marjukka Vainio, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL
- varapuheenjohtaja Sami Mäki-Rahkola, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto Samok ry
- edunvalvontasihteeri Kari Seppälä, Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto Sakki ry
- puheenjohtaja Jarkko Sorvanto, Suomen Lukiolaisten Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia. Täysimääräiseen opintorahaan oikeutavaa ikää ehdotetaan alennettavaksi nykyisestä 19 vuodesta 18 vuoteen niiden opiskelijoiden osalta, jotka asuvat muualla kuin vanhempiensa luona. Niiden etuuksien luettelosta, joista samalle ajalle maksettu opintoraha tai asumislisä voidaan kuitata, ehdotetaan poistettavaksi lasten kotihoidon tuen lisäosa, jota ei enää makseta. Päätöksen poistamista koskevaan pykälään eh-

dotetaan lisättäväksi maininta siitä, että päätöstä ei voida poistaa myönnettyä opintolainan valtiontakausta koskevilta osin.

Esitys liittyy vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta. Opintorahan määrän korotusta, joka koskisi 18-vuotiaita, sovellettaisiin kuitenkin vasta 1 päivästä elokuuta 1998.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Esitykseen sisältyvä täysimääräiseen opintorahaan oikeuttavan ikärajan alentaminen itsenäisesti asuvilla opiskelijoilla 18 vuoteen tukee opintotuen ja muiden toimeentuloturvajärjestelmien yhteensovitusta ja edistää koulutuspoliittisia tavoitteita. Opintorahan korottaminen yhdenmukaistaa opintotukijärjestelmää ja myös aidosti kannustaa ja aktivoi nuoria hakeutumaan koulutukseen.

Ikärajan alentaminen nostaisi 18-vuotiaan muualla kuin vanhempiensa luona asuvan opiskelijan opintorahaa korkeakouluopiskelijalla 750 markasta 1540 markkaan ja muussa oppilaitoksessa kuin korkeakoulussa opiskelevalla 500 markasta 1270 markkaan kuukaudessa. Valtiontalouden kannalta uudistus lisää opintotukimenoja vuositasolla noin 56 miljoonaa markkaa. Hallituksen tarkoituksena on ollut rahoittaa uudistus osittain opintotukea leikkaamalla. Valtion vuoden 1998 talousarvioehdotuksen mukaan säästö toteutettaisiin siten, että poistetaan vuokralta vanhempien omistamassa asunnossa asuvilta opiskelijoilta oikeus opintotuen asumislisään.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan talousarvioehdotuksen antamisen jälkeen tämän ratkaisun yhteensovitus asumistukijärjestelmän kanssa osoittautui ongelmalliseksi. Asumislisä-oikeutensa menettävät opiskelijat olisivat ilman lainmuutoksia voineet siirtyä asumistuen haki-joiksi, vanhempien omistamassa asunnossa yksin asuva opiskelija olisi joutunut eriarvoiseen asemaan sellaisen kanssa, joka ei tällaisessa asunnossa asu yksin sekä järjestelmä olisi antanut mahdollisuuden säännösten kiertämiseen. Valiokunta toteaa, että näitä ongelmia vähentää se ratkaisu, johon hallitus on valiokunnan saaman selvityksen mukaan päätenyt, eli opintotukiasetusta on tarkoitus muuttaa siten, että vanhemmalta asunnon vuokranneen opiskelijan oikeus asumislisään säilyy, mutta asumislisän enimmäismääräksi näissä tilanteissa vahvistetaan 350 markkaa kuukaudessa. Valiokunta korostaa, että järjestelmän toimivuutta tulee seurata ja kehittää erityisesti siten, että järjestelmä on oikeudenmukainen eikä johda epäterveisiin käytäntöihin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään sellaisenaan.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kirsti Ala-Harja /kok
 vpj. Jukka Gustafsson /sd
 jäs. Jouko Jääskeläinen /skl
 Tapio Karjalainen /sd
 Ossi Korteniemi /kesk
 Irina Krohn /vihr
 Reino Laine /vas

Markku Markkula /kok
 Aino Suhola /kesk
 Sade Tahvanainen /sd
 Hannu Takkula /kesk
 Irja Tulonen /kok
 Anu Vehviläinen /kesk
 Ulla-Maj Wideroos /r.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä (HE 140/1997 vp) ehdotetaan täysimääräiseen opintorahaan oikeuttava ikä alennettavaksi nykyisestä 19 vuodesta 18 vuoteen niiden opiskelijoiden osalta, jotka asuvat muualla kuin vanhempiensa luona. Tämä esitys vastaa keskustan aiempia esityksiä ja vaatimuksia. Siksi olemme hyväksyneet lakiehdotukseen sisältyvät pykäläehdotukset muuttamattomina.

Emme kuitenkaan voi hyväksyä hallituksen esityksen perusteluissa mainittua tapaa kyseessä olevan uudistuksen osittaiseksi rahoittamiseksi. On kohtuutonta ja epätasa-arvoista, että 18-vuotiaiden opiskelijoiden aseman parantaminen rahoitetaan heikentämällä toisten opiskelijoiden tukea. Perustelujen mukaan opiskelijan asumislisän saamisen edellytyksiä tiukennettaisiin siten, että asumislisä vuoden 1998 alusta myönnettäisiin vanhemmiltaan asunnon vuokranneille opiskelijoille määrältään asetuksella säädettyä tavalla alennettuna.

Myös eduskunnan ympäristövaliokunta on yksimielisesti asettanut vastustamaan hallituksen suunnitelmaa asumislisän heikentämiseksi niiltä opiskelijoilta, jotka asuvat vanhemmilta vuokratessa asunnossa. Lisäksi opiskelijajärjestöt — yhtä lukuun ottamatta — ovat sivistysvaliokunnalle antamissaan lausunnoissa vastustaneet ehdotettua heikennystä opiskelijoiden asumislisään. Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL)

on tyytymätön siihen, että opintorahan 18 vuoden ikärajan poistaminen aiotaan osittain rahoittaa alentamalla vanhemmiltaan asunnon vuokranneiden opiskelijoiden asumislisää enintään 350 markkaan kuukaudessa. Esitys epätasa-arvoistaa eri asumistukijärjestelmien piirissä olevien tukia entisestään ja on periaatteellisesti ongelmallinen.

Opiskelijoiden asunto-ongelma on viime aikoina hälyttävästi vaikeutunut. Lakiesityksen ja mietinnön perusteluissa mainittu asumislisän muutosesitys pahentaa opiskelijoiden asuntopuutaa. Ehdotetun asumislisää koskevan heikennyksen ongelma on myös se, että sitä lienee varsin helppoa kiertää. Lainsäädännön tarkoitus ei voi olla se, että tehdään sellaisia lakeja, joita jo etukäteen arvioidaan kierrettävän.

Ehdotus

Kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun nimissä ja muun edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietinnön perustelujen toiseksi viimeisen virkkeen sijasta hyväksytään näin kuuluva lausuma:

Eduskunta edellyttää, ettei opintotukilain muutoksesta (HE 140/1997 vp) aiheutuvia lisäkustannuksia rahoiteta muuttamalla asumislisän saamisen edellytyksiä.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1997

Ossi Korteniemi /kesk
Hannu Takkula /kesk
Anu Vehviläinen /kesk

